

dence. Protiklad mezi nebem a zemí není protikladem typu posvátný-profánní, transcendentní-imanentní: boží vůle se totiž má naplnit stejně dokonale na nebi jako na zemi (Mt 6,10). Na zemi se nakonec nic nemůže trvale postavit do cesty boží všemohoucnosti (L 3,8; Mk 10,27; Sk 5,39; 2Tm 2,9). Křesťané směji plným právem očekávat den, kdy bude Bůh všechno ve všech (1K 15,28). Bylo by však stejně falešné předstávat si, že nás příchod Syna člověka přivádí k pojmu boží imanence: normálním vztahem mezi Bohem a člověkem je víra a modlitba. Předpokládá osobní vztah k Bohu, a proto i jistou vzdálenost mezi člověkem a Bohem. Tento odstup neznamená vnějšnost, cizost ve vztahu k Bohu, ale to, že člověk Bohu *náleží* (1K 3,23; 1K 6,19). V tomto smyslu je nutno chápat určité výroky, které samy o sobě, vytrženy ze souvislosti biblického svědectví, mohly by vzbuzovat představu boží imanence v člověku a otevřít dveře *mystice*, jež se zcela liší od biblické víry (srv. např. Ef 4,6, kde nám slovo „ve všech“ nedovoluje zapomenout na slovo „nade všemi“, nebo 1J 4,16: „... kdo v lásce přebývá, v Bohu přebývá, a Bůh v něm“ — výrok, který má svůj pravý význam, jen když se rozpomeneme, že *být člověkem* znamená zůstat v lásce, totiž zůstat v Kristu).

R. MEHL /přel. J. Kvízová

CESTA

Cesta může mít vlastní nebo obrazný smysl, podobně jako slovo *stezka*, jež je s ním ve SZ souběžné.

V prvním případě slouží k označení *silnic*, *cest*, *pěšin* a *stezek*, jež brázdí Palestinu (Sk 8,26) a svět (Mt 10,5) (místní smysl). Stejně může znamenat *pochod*, *cestu* (Gn 42,25; Mt 10,10) (aktivní smysl) a vyjadřovat i vzdálenost: *cesta dne sobotního* (Sk 1,12) = 2 000 loktů (= 800 m), jimiž učitelé Zákona, opírajíce se o Ex 16,29, omezovali pohyb povolený v den sobotní.

V obrazném smyslu se slova *cesta* a *stezka* ať již v jednotném (Jr 10,23) či v množném čísle (Da 5,23) týkají nejprve všeobecně lidského života. Tak výraz „*jíti cestou vši země*“ znamená → *zemřít*. Vztahují se zvláště na život, pokud v něm člověk na sebe bere odpovědnost, a označují *chování*, *způsob života*, životospřávu (1K 15,26; Jk 1,8; Ju 11).

Odtud pochází velmi důležité teologické

užití ve spojení *boží cesty*. Jsou to především cesty, jimiž chodí Bůh sám; je to jeho současná činnost (Dt 32,4; Sk 13,10) nebo činnost budoucí (Iz 40,3; sr. Mt 3,3 par.), jeho způsob jednání (Iz 55,8), jeho plány, jeho záměry (Iz 58,2; Ř 11,33). Jsou to však také cesty, jimiž Bůh nařizuje chodit lidem (Jr 7,20; Ž 25,4), zvláště příkázání Zákona (Dt 8,6), je to též mravní vyučování Ježíšovo (Mt 22,16). Cesta Páně je často označena pouhým adjektivem jako *dobrá* (1K 8,36), *pravá* (1S 12,23), *upřímná* (Ž 101,6), či doplňujícím přívlastkem: *cesta spravedlnosti* (Př 8,20; Mt 21,32), *cesta pravá* (Ž 119,30). Je třeba mít se na pozoru před výkladem těchto výrazů bez odkazu na Boha: *cesta* je *dobrá* jen proto, že ji předepisuje Bůh, který je *dobry*.

Neudiví nás, setkáme-li se s výrazem *cesta* v kázání proroků, povolanych odvracet lid od jeho zlých cest (2K 17,13). Zvou lidi, aby se z nich navrátili (Za 1,4; Jon 3,8.10), aby je napravili (Jr 7,3.5; 26,13), je to však Bůh sám, jenž dává svému lidu cestu, po níž chce, aby chodil (Jr 32,39).

Ohlas těchto výzev se také vyskytuje v motivu, jež často přebírají sz knihy moudrosti: protiklad dvou cest, dobré a zlé (Ž 1,6; Př 4,18—19; 12,28; sr. Jr 21,8). Sám Ježíš se k němu vrátí když varuje ty, jež povolal k následování, aby se nedali zadržovat nesnáze, jež činí tuto cestu úzkou (Mt 7,13—14).

Kázání apoštolů vyžaduje právě tak jako kázání Ježíšovo, aby se člověk vydal do nového a příznačného života. To vysvětluje přítomnost slov *cesta*, *stezka* v epištolách, kde vyjadřují celkové chování křesťanů (iPt 2,2) nebo označují zvláštní chování, jež jim je ukázáno (1K 12,31). Když apoštol Pavel píše (1K 4,17), že Timoteus Korintským připomene *jeho cesty v Kristu*, jak *všudy v každé církvi učí*, musíme tím jistě rozumět duchovní a mravní předpisy, jež dává sborům v obecenství s Kristem.

Kniha Skutků používá několikrát výraz *cesta* bez jakéhokoliv přívlastku (9,2, 19,9, 23, 24,14.22; srv. také 22,4). Její význam tu zůstává nejasný. Svědčí o tom mnohé, běžné dostupné překlady: *cesta* (Páně), (nové) učení, evangelium, sekta, náboženství. Toto zvláštní užití je, zdá se, odvozeno od výrazu *cesta Páně*. Má velmi obecně označovat křesťanství jako pohyb, k němuž strhává lidi Bůh.

Odděleně musíme prozkoumat dva důležité oddíly NZ, v nichž je *cesta* používána v obrazném smyslu, který se citelně odli-

šuje od obrazného smyslu, studovaného až doposud: Žd 10,20 (srv. také 9,8) a J 14,6.

První z těchto textů je nesnadný. Autor v něm mluví o Kristově díle ve vztahu k izraelskému kultu stánku. *Skrze krev Ježíšovu, praví, máme svobodu k vjíti do svatyně, to jest do přítomnosti boží v nebesích. Ježíš nás vskutku uvedl na novou a živou cestu skrze oponu, jež uzavírala vstup do svatyně. Ve skutečnosti se to neděje roztržením opony, jež tu je pouhým obrazem, nýbrž jeho vlastním tělem, kterým nám Ježíš otevřel tu cestu, po níž se můžeme svobodně přiblížit k Bohu (Žd 10,22; srv. 4,16). Nová a živá cesta je tedy přístup k obecnství s Bohem díky Ježíšově smrti a jeho nynější přímlově (Žd 7,25).*

V J 14,6 se Ježíš sám nazývá cestou. Kontext, zvláště verše 1 až 5, jejichž logickým dokončením je v. 6, nás nutí rozeznávat i zde zvláštní smysl. Nejde tu ve skutečnosti o nějaký zvláštní způsob života, ale o cestu, po níž se přichází k Otci. Ježíš sám je totiž tou cestou, která tam může učedníky přivést. Svou smrtí jim jde připravit místo. Potom přijde a pravděpodobně při svém návratu je vezme k sobě. Ti tedy budou na cestě, jež vede k Otci, zůstanou-li připojeni vírou k svému Pánu (J 14,1).

J. BURNIER /přel. V. Sláma

CÍRKEV

1. Výraz „církev“ a jeho synonyma. V Písmu je církev označována buď řeckým výrazem „ecclesia“ nebo obraznými rčeními. V helénistickém světě charakterizuje *ecclesia* pravidelně svolávané shromáždění nějaké společenské skupiny nebo vůbec nějaký sběh lidu (Sk 19,39n). Řeckové však nepřikládali výrazu *ecclesia* nějaký náboženský smysl. Pro kultické shromáždění měli jiné výrazy. V NZ z nich není k označení církve použito ani jednoho. Slovo církev má svůj původ jinde, a to v tradici židovské. V ní má stejný hlavní smysl, jaký má shromáždění v oblasti řecké, ale nabývá přitom významu náboženského. Je dán osobností svolavatele, to je Bohem. SZ říká církvi „shromáždění Hospodinovo“, vyvolený lid, ustavený povoláním, kterým jej oslovuje Bůh. Stejně je církev i v NZ shromáždění věřících, zřízené božím povoláním v Ježíši Kristu. Je církví boží nebo církví Kristovou. Výraz „církev“ má vždycky kladný přízvuk;

vztahuje se k představě shromáždění těch, kdo poslouchají boží zavolání, a ne — v jakémsi záporném smyslu — k tomu, že jsou Tito povolání vzdáleni ze světa. Církev je poslána k tomu, aby byla ve světě přítomna, aby mu předala povolání boží, a ne k tomu, aby se od něho oddělila. O církvi platí, že je pravým opakem nějaké farižejské sekty.

V NZ má tedy církev přímý vztah k vykupitelskému dílu, které Bůh vykonal v Kristu. Vyjadřuje účinnost tohoto díla na věřících: jejich spojení v jednotu zaměřenou k Bohu a Kristu. Vysvětluje to i tu skutečnost, že výraz *církev* je v NZ poměrně vzácný. Vyskytuje se jen v jednom ze čtyř evangelií a schází v osmi epištolách. Skutečnost církve je však vyjadřována obrazy, které ozřejmují obsah výrazu *církev*, jak jsme jej právě definovali. Uvažování o církvi se proto nesmí omezit jen na termín *ecclesia*, nýbrž i na takové výrazy jako → *lid Hospodinův, vzdělání boží; role* nebo → *vinice*, jejímž základem je Kristus, *stádo*, jehož → *pastýřem* je Bůh nebo Kristus, *nevěsta* Kristova, *tělo* Kristovo. Při studiu skutečnosti i teologie církve ve svědectví Písem se s těmito rozličnými názvy shledáme.

2. *Skutečnost církve.* a) SZ. Ve SZ označují výrazy „shromáždění Hospodinovo“ a „shromáždění Izraelovo“ vyvolený lid jako nositele smlouvy boží a jako lidský nástroj dějin spasení. Bůh uzavřel na Sinaji s Izraelem → smlouvu. Tento lid, který si Bůh vyvolil mezi všemi národy země, aby bylo poznáno jeho jméno (Ex 19), je „celým shromážděním izraelským, i s ženami i dětmi i přichožímí, kteří šli uprostřed nich“ (Joz 3,35). Náboženské společenství tak na samém počátku splývá se společenstvím občanským. Jsou zřízena stejnou smlouvou a vládne jim stejný zákon. Během času roztrhne však tuto jednotu nevěra, které se mnozí dopustí vůči božimu zákonu a smlouvě. Proroci varují Izraelce, svedené modlářstvím a pohan-skými mravy, před tresty, které je očekávají. Izaiáš upřesňuje, že prospěch z božích zaslíbení budou mít jenom věrní. Budou to → ostatkové lidu, který bude nazván „svatým“. Ten totiž bude Bohem, „svatým izraelským“ (Iz 4,3; 10,21), uznán za jeho vlastní lid. Jeremiáš ze svého stanoviska ohlašuje příchod dnů, kdy Bůh uzavře se svým lidem „smlouvu novou“ (Jr 31,31—34).

Oba pojmy, pojem „ostatku“ i nové smlouvy, se pak projevují v poexilních dobách a živí v nich mesiášskou nadějí. Osvoboditel, očekávaný na konci časů, shromáždí kolem sebe obec skutečně věrných, kteří se budou lišit od ostatního lidu. Při té příležitosti jsou charakteristické tři skutečnosti. První je ta, že podle Da 7,13—27 představuje Syn člověka lid „svatých výstostí“, a zdá se, že se s ním dokonce ztotožňuje. Dále: V lůnu judaismu se od druhého století před Kristem objevují skupiny podobné „Obci nové smlouvy“. Ta vznikla v Palestině a odešla do vyhnanství do Damašku. Nedávno nalezené dokumenty od Mrtvého moře potvrzují význam těchto skupin. Na samém prahu evangelia volá Jan Křtitel syny Abrahamovy svým kázáním k pokání. Nabízí svůj → křest těm, kdo už byli označeni obřízkou. Prohlašuje přitom, že ani příslušnost k vyvolenému lidu, ani znamení první smlouvy nepostačí k tomu, aby přicházející Mesiáš spatřoval v každém izraelitovi dobré zrno, které shromáždí do svých stodol.

Pojem zbytku a pojem nové smlouvy prozrazují svůj prorocký původ i tím, že nemají sektářský obsah. Neříkají, že je spasení rezervováno malému počtu lidí vyvolených. Oznamují naopak, že boží lid je znovu formován, že začíná ostatkem a novou smlouvou, zpečetěnou očekávaným osvoboditelem. Veliké množství lidu bude nakonec spaseno pro tohoto Spasitele a pro společenství, které má kolem sebe shromáždít. Jak židovská představa zbytku, tak křesťanský termín církve mají vždycky shrnující, a ne výlučný smysl.

b) *Ježíš*. V Ježíšově kázání převládají dvě myšlenky: myšlenka obecnství a myšlenka nové smlouvy. Ježíš se představuje jako Syn člověka, který přišel hledat a kolem sebe shromáždít boží lid, obnovený vzhledem k přicházejícímu království božím. Ježíš se neomezuje na vyučování zástupů. Přimyká se újeji ke kruhu učedníků. Jeho středem je známý Dvanáct. Ti tvoří jeho „rodinu“ (Mk 3,33n; sr. Ef 3,15). Tomuto „malému stádcí“ (L 12,32; sr. Mt 26,31; J 10,1—18) dá Otec své → království. Pro označení svých a pro vyznačení jejich vztahu k sobě a k Bohu užívá Ježíš ještě jiného obrazu. Pochází ze SZ, stejně jako obraz stáda. Jde o obraz stavení nebo chrámu. Nový chrám, který Ježíš postaví (Mk 13,2; 14,58), není ničím jiným než obecnstvím těch, kdo v něho

věří. Je novým, Bohem daným prostředkem, kterým Bůh dává najevo svoji přítomnost uprostřed lidí. Ježíš uskutečňuje své dílo svou smrtí. Ohlašuje to jasně slovy, že musí zemřít, vstát z mrtvých, a pak přijít ve své slávě. Zřízení večere Páně dává tomuto ohlášení jeho úplný smysl: Ježíšova smrt je smrtí smířící; jeho prolitá krev vytváří novou smlouvu, kterou je nahrazována smlouva sinajská. Jeho učedníci mají obnovovat tento akt obecnství a oznamovat evangelium celému světu (Mk 13,10), dokud jejich Mistr nepřijde v slávě a s mocí. Jinak řečeno: Ježíšovo pozemské poslání, zvláště jeho smrt a zmrtvýchvstání, mají vytvořit obecnství věřících, které má trvat a které se má šířit v době mezi jeho vstupem do dějin a jeho zjevením na konci časů. Všecko v Ježíšově kázání — výraz Syn člověka, kterým se označuje a který je v tradici jeho myšlení neoddelitelný od posledních dnů, — podstatné činy jeho působení: shromáždění učedníků, ustanovení večere Páně, apoštolům svěřená misie — všecko ukazuje k tomu, že myšlenka církve je v centru jeho myšlení a určuje všechny jeho činy, přestože je tu církev označována především tradičními obrazy stáda, stavení a chrámu.

V této perspektivě nevypadají nijak osamoceně ony dva texty, v nichž užívá Ježíš výrazu *ecclesia*. U Mt 16,16—18 prohlašuje Ježíš v odpovědi na Petrovo vyznání, že tento apoštol je skálou, na které vybuduje svoji církev. Všecko, co se tu říká, odpovídá obecnému Ježíšovu stanovisku. Adresuje vždycky osobní výzvy, ať už směrem k Petrovi nebo Pavlovi. Má vládnout lidu, který začne církev shromáždňovat. Církev je jeho církví, protože se na světě zrodí a objeví jako důsledek jeho vykupitelského díla a darů jeho Ducha apoštolům. U Mt 18, 16—17 („Když tvůj bratr zhrěší, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima. Nedá-li si říci, přiber k sobě ještě jednoho nebo dva... oznam to církvi.“) má *ecclesia* smysl místního, bratrského shromáždění. V Ježíšově době se může vztahovat na židovskou synagógu, v apoštolské době na kterýkoli palestinský sbor. Nemá to zde ten specifický smysl jako v předchozím textu. Jde tu o potvrzení faktu, že výraz církve není křesťanským výtvořem, ale židovským dědictvím, jak už jsme si připomněli.

c) *Jeruzalémská církev*. Co je v Ježíšově době ohlašováno a co v ní má svůj před-

obraz, to se dějinně uskuteční po zmrtvýchvstání a po daru Ducha. Apoštolské kázání způsobí, že je odhalena nová teologická a sociologická skutečnost. Je možno spatřit, kterak se shromažďují „bratří“ (Sk 1,15 atd.), „věřící“ (Sk 2,44n), „učedníci“ (Sk 6,1) a „vzývající jméno Páně“ (Sk 2,21; 9,14n). Jedním slovem: shromažďuje se „církve“ (Sk 5,11; 8,3 atd.).

Církve se objevuje jako → lid Hospodinův, který navazuje na lid staré smlouvy, neboť zaslíbení se splnila v Kristu (Sk 2,25 atd.) a darem → Ducha (Sk 2,16n). Současně dochází i k roztržce s nevěřícím. Přesněji řečeno: pokud Židé trvají v nevěře, přestávají být lidem Hospodinovým. Církve se od judaismu opravdu liší tím, že vyznává, že ten Ježíš, kterého Židé ukřižovali (Sk 2,36) a kterého Bůh vzkřísil z mrtvých (Sk 2,24 atd.), je „Pánem a Kristem“. Toto vyznání je známkou autentičnosti nového božského lidu.

Člověk vstupuje do církve tím, že věří v Ježíše Krista, že je pokřtěn v jeho jméno a že přijme Ducha (Sk 2,38). Volání jsou všichni v Jeruzalémě i v dále, oni i jejich potomci (Sk 2,39). Církve žije v očekávání Kristova návratu na konci časů (Sk 3,20—21). Do té doby apoštolové a s nimi brzy i jiní usilují upevnit církve svým vyučováním a rozšířit ji svou misí (Sk 6—11). Věřící zatím žijí obnoveným životem (Sk 2,42), jehož středem (Sk 2,46 atd.) je zcela specifické obecenství, večeře Páně (→ eucharistie).

Církve se všemi těmito rysy projevuje jako jedinečná historická a eschatologická veličina, jako boží lid, který se obnovuje v Ježíši Kristu a není jen jakousi synagógou mezi mnoha jinými. Tento lid je přítomný na mnoha místech: v Jeruzalémě (Sk 8,1; 9,31; 11,22), v Galilei a Samarii (Sk 9,31), v Antiochii (Sk 11,26; 13,1 atd.), v Sýrii a Cilicii (Sk 15,41). Vděčí za to především Pavlově misii (Sk 16,5 atd.). Tento lid je všude církvi v plném slova smyslu. Rozptýlení církve nijak nemění její povahu. Zdůrazňuje naopak její kvalitu jakožto božského lidu, který se podobně jako kázání evangelia musí šířit od Jeruzaléma až do posledních končin země (sr. Sk 1,8 atd.).

d) *Pavel*. Pavel má o církvi stejnou představu jako jeruzalémští apoštolové. Je pro něho také lidem, který se shromažďuje v Ježíši Kristu. Církve má své historické východisko v Jeruzalémě, kde se o Kristu kázalo a v něj věřilo nejdříve

(Ř 15,19). Vzniká všude, kam pronikne apoštolovo kázání. Pavel káže stejné evangelium jako ti, kdo byli apoštoly před ním (1K 15,11; Ga 1,17). Poselství o spasení se obrací ke všem, k Židům i k pohanům (Ř 1,16 atd.). Všichni, kdo věří v téhož Pána, tvoří jedinou církve Židů i pohanů (Ef 2,11—22).

Stejně jako Skutky apoštolské i pavlovské epistoly nazývají „církvi“ boží lid v jeho celku i v jeho konkrétním projevu na některém zvláštním místě. Korintští věřící jsou „církvi boží, kteráž jest v Korintě“ (1K 1,1 atd.). Představují tedy v pohanské zemi tutéž jedinečnou skutečnost, která existuje v Judstvu mezi Židy a kterou Pavel před svým obrácením pronásledoval (Ga 1,13; 1K 15,9). Pavel používá množného čísla „církve“ nebo „církve Páně“ (1Te 2,14; Ga 1,22; 1K 16,1; 2K 8,1), což se ve Skutcích nevyskytuje. Mluví o místních nebo oblastních církvích (Ř 16,1; 1Te 1,1; Ko 4,16 atd.) a také o církvích domovních (1K 16,19; Ko 4,15; Fm 2). Přitom „všecky církve“ (Ř 16,16; 1K 7,17 atd.) představují živé uskutečnění „církve“. Množné číslo je pouhým označením mnohosti míst, v nichž církve existuje, pro zeměpisnou rozptýlenost věřících, kteří žijí vzájemně odloučení v provincích říše či ve čtvrtích velikých měst.

Církve je jedna, přes toto rozptýlení. Pavel zdůrazňuje tuto jednotu tím, že pro ni používá svého vlastního výrazu. Říká, že církve tvoří jedno tělo (1K 12,12n; Ř 12,5n atd.), jehož hlavou je Kristus a jehož údy jsou věřící (Ko 1,22.24; Ef 1,22—23 atd.). Pro apoštola to není jen obraz, nýbrž skutečnost. Církve je orgán, jehož prostřednictvím je Kristus ve světě přítomen a v činnosti po tu dobu, která odděluje jeho zmrtvýchvstání od jeho druhého příchodu. Tělo Kristovo se utváří ve chvíli, kdy se shromáždí v přítomnosti svého vůdce a kdy je slavena večeře Páně (1K 10,16—17).

Výrazy „církve boží“ a „církve Kristova“ společně vyjadřují všechno, čím je církve v očích apoštola Pavla. Je Izraelem, který Bůh shromažďuje na základě vyznání, že Ježíš je Kristus, který uskutečňuje zaslíbení starozákonní smlouvy a který se od nynějška svým lidem projevuje jako Pán, jemuž bylo dáno všechno panství.

e) *Jan*. U Jana se slovo církve nevyskytuje, ale se skutečností církve se u něho setkáme. Učedníci, které kolem sebe janovský Kristus během své činnosti sesku-

puje, jsou prvními články „jednoho stáda“, jehož „pravým → pastýřem“ je Ježíš a které spojuje ovce Izraele s ovceci, které nejsou z „tohoto ovčince“ (J 10). Ježíš se nemodlí jenom za učedníky, které mu Otec dal, ale i za ty, kteří budou přivedeni k víře od apoštolů (17,20), protože k sobě, po svém oslavení, má přivést všechny lidi (J 12,32). Ježíš prosí ve své modlitbě, aby všichni věřící → jedno byli, jako jsou jedno Otec se Synem (J 17,20—23). Tato jednota je znázorněna obrazem → vinice: jako ratolesti nemohou žít, nejsou-li spojeny s kmenem, tak jenom Kristovo společenství tvoří z věřících jeden organismus, který z této jednoty čerpá sílu k růstu a přináší ovoce (J 15). Jde tu o protějšek Pavlova pojetí církve jako Kristova těla. Podobně vyjadřuje obraz jediného stáda stejnou myšlenku jako Pavlovy úvahy o církvi Židů a pohanů.

Jistota, že církev vděčí za svoji existenci Kristu, že je jedna a že je univerzální, je v NZ vyjádřena ještě jinými obrazy. Byly zmíněny už při synonymech jména církev. Je to zejména v textech, ve kterých se o církvi mluví jako o nevěstě Kristově (J 3,29; 2K 11,2; Ef 5,23—33; Sk 21,2,9; 22,17) nebo jako o stavení, jehož úhelným kamenem je Kristus (1Pt 2,6—7; sr. 1K 3,9; Ef 2,20).

3. *Teologie církve.* Předcházející historický průzkum je možno shrnout v několika tezí, které vyjadřují společné myšlení autorů NZ.

a) *Definice církve.* Církev je boží lid nové smlouvy. Je složena z lidí všech ras a jazyků, kteří odpovídají na kázání evangelia vírou v Ježíše Krista. Církev má podíl na jednotě svého Pána, neboť je lidem, který Bůh shromažďuje v Kristu. Je jeden Bůh, jeden Pán a jedna církev (Ef 4,1—6), která je církvi boží nebo církvi Kristovou. Církev nepatří věřícím. Ze stanoviska novozákonního myšlení nemají výrazy „moje církev“ nebo „naše církev“ smysl.

b) *Složení církve.* Bůh shromažďuje svou církev sám. Činí tak svým slovem, jež se stává účinným skrze Ducha, který působí v apoštolském svědectví. Proto jsou věřící označováni jmény, která připomínají, že je do církve přijímá působení boží. Jsou „povolání“ (Ř 1,6), „svatí“ (Sk 9,13; Ř 8,27), „posvěcení v Kristu Ježíši“ (1K 1,2), „všichni věřící“ (Sk 2,44). Jsou v církvi od okamžiku, kdy uvěřili a kdy přijali → křest ve jménu Ježíšově. Není totiž věřícího,

kteří by nebyl pokřtěn (Sk 2,41; 10,48; Ga 3,27). Věřící je křtem připojen k zemřelému a zmrtvýchvstalému Kristu. Má prospěch z Kristova vykupitelského díla, je údem jeho těla nebo jeho stáda, má podíl na darech Ducha, je znovuzrozený, vede nový život (Ř 6,3—11; J 3,3—16).

Církev je místem, kde věřící setrvávají ve víře (Sk 2,42). Nové stvoření tu může růst působením Ducha (1K 3,1 atd.). Křest, který spojuje s Kristem, spojuje vzájemně i všechny, kdo byli pokřtěni ve jméno téhož Pána, kdo žijí společně v církvi tímž duchovním životem, protože jsou „jedno srdce a jedna duše“ (Sk 4,32) a „jedni druhých břemena nesou“ (Ga 6,2). Existence věřících je pospolitou existencí a je prožívána v církvi.

c) *Poslání církve.* Církev není ze světa (J 17,14), ale žije ve světě (J 17,15). Vyznává svou víru ve svého Pána, který přišel, panuje a přijde (Fp 2,6—11; 3,20—21 atd.). Ohlašuje světu evangelium spasení, které mu nabízí Bůh v Ježíši Kristu (Sk 1,8; Ř 10,14; J 17,18). Svou jednotou a láskou podává sama důkaz moci evangelia (1K 1,13; J 17,21—23; 2K 5,14; J 13,34—35). Církev je tedy prostředkem, jehož pomocí Bůh vede k závěru dílo svého spasení, ohlášené starou smlouvou a uskutečněné v Kristu. Je Kristovou přítomností uprostřed lidstva — a to až do skonání světa.

PH.-H. MENOUD /přel. J. Mířejovský

Č A S

1. Biblický pojem času nedosahuje vůbec úrovně abstrakce. My rádi činíme z času obecnou představu, která zahrnuje všechny existující chronologické pojmy. Bibličtí autoři to nečiní nikdy a nedávají tento význam žádnému slovu, kterého užívají.

Plátón nás učil klást proti sobě čas a věčnost. Tato antizeze je biblické myšlenky cizí potud, pokud spočívá na filozofickém pojetí jednoho či druhého pojmu.

Moderní věda nás navykla považovat čas za dimenzi vesmíru, jednoznačnou a měřitelnou. V bibli mají chronologické pojmy ještě nepřesný charakter: hodina, den, rok, století zde jsou veličiny poněkud proměnlivé. Mnohem spíše než *jeden čas* potkáváme zde *časy* špatně koordinované, těžko souměřitelné. Každý z nich odpovídá jednomu životu, s nímž je nerozlučitelně svázán. Bůh, stvoření, lid izraelský,